SCIENCE PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

12-son (4-jild)
2024

ISSN: 2181-1342 (Online)
Sayt: https://scienceproblems.uz
DOI: 10.47390/SPR1342V4I12Y2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 12 (4) - 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2024

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00-TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, Oʻzbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, Oʻzbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahammatovich – tarix fanlari doktori, Oʻzbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, Oʻzbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo oʻgʻli – katta ilmiy hodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar boʻlimi.

08.00.00-IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod Oʻktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Oʻzbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Fargʻona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00-FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Joʻraboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Gʻaybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Moʻmin – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

Oʻroqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasi mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00-FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, Oʻzbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Koʻchimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, Oʻzbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov Gʻaybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00-YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalar oliy kengashi huzuridagi Sudyalar oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich - yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00-PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pyedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna - pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00-PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasi mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo'limi psixologik xizmat boshlig'i.

22.00.00-SOTSIOLOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00-SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar bo'yicha dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari" elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: "SCIENCEPROBLEMS TEAM" mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil: scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefonlar:

(99) 602-09-84 (telegram).

IJTIMOIY-GUMANITAR FANLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI
4-jild, 12-son (dekabr, 2024). -679 bet.

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

Turg'unov Sherzod Abduvositovich
FARG'ONA VILOYATI SANOAT KORXONALARINING MODDIY-TEXNIK HOLATI VA ULARNING SANOAT ISHCHILARINING MEHNAT MUHOFAZASIDAGI AHAMIYATI HAQIDA AYRIM FIKR MULOHAZALAR (Farg'ona viloyatida 1950-1970-yillarda chop etilgan vaqtli matbuot nashrlarida e'lon qilingan maqolalar tahlili asosida) 13-19

Qalandarov Hamza Hamroqul o'g'li
SOVET HOKIMIYATINING O'ZBEKISTONDA YURITGAN ATEISTIK SIYOSATI VA XUDOSIZLAR JAMIYATI FAOLIYATI 20-23

Berdiyev Abduvali Abdug'aniyevich
XVIII-XIX ASRLARDA XIVA XONLIGINING ERON VA ROSSIYA BILAN SIYOSIY VA IJTIMOIY ALOQALARI HAQIDA AYRIM MA'LUMOTLAR 24-32

Сойиб Раупов
КАМБАҒАЛЛИК ВА УНИ ҚИСҚАРТИРИШ МУАММОЛАРИ 33-42

Abdimo'minov Oybek Bektemirovich
MARKAZIY OSIYO MINTAQASIGA ILMIY QARASHLAR VA KONSEPTUAL MASALALARNING AYRIM JIHATLARI 43-48

Toshpulatov Nurbek Boboqul o'g'li
XIX ASR OXIRI – XX ASR BOSHLARIDA SAMARQAND VILOYATI BOZORLARI VA KARVONSAROYLARI TARIXI 49-53

Temirova Munira
ESKI TERMIZ SIMOBKO'ZACHALARI HAQIDA AYRIM MULOHAZALAR 54-58

Sattorova Shahlo
SHAYBONIYLAR DAVRIDA JO'YBOR XO'JALARINING BUNYODKORLIK FAOLIYATI 59-63

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

Yazdonova Saxiba Kurbanovna
KIBERMAKON: TA'LIM, TARBIYA VA IQTISODIY TA'SIR TENDENSIYALARI 64-72

Таниев Аҳмаджон Бахромович
ТУРИЗМ, ГЛОБАЛЛАШУВ ВА САВДО: УЛАРНИНГ АТРОФ-МУҲИТГА ТАЪСИРИ 73-82

Ходжаниязов Элбек Сардорович
ХОРАЗМ ВИЛОЯТИДА ТУРИЗМ ТРАНСПОРТИ ХИЗМАТЛАРИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ОМИЛЛАРИ ТАҲЛИЛИ 83-93

Raximov Baxromjon Ibroximovich, Ibrohimova Maqsuda Muhammadjon qizi
O'ZBEK SANOATINING INNOVATSION TARAQQIYOTI VA IQTISODIY O'SISHDAGI ROLI 94-99

Ahmedov Adham Djalolovich
AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASHDA FUQAROLARNING O'ZINI O'ZI BOSHQARISH ORGANLARI FAOLIYATINI SAMARALI TASHKIL ETISH 100-105

Ablazov Nurillo Xusanboyevich
QURILISH KORXONALARI DEBITORLIK VA KREDITORLIK QARZLARINI HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH 106-112

Абдурахманов Мухторали
ҲУДУДИЙ КЛАСТЕРНИ ШАКЛЛАНТИРИШ БОСҚИЧЛАРНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ЙЎНАЛИШЛАРИ 113-116

Poshokulova Mohigul
BILIMLAR IQTISODIYOTINING ZAMONAVIY SHAKLLARI MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIM TIZIMIDA 117-122

Toxirov Akbarxon Toirxon o'g'li
INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH ORQALI KORXONANING IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH: YANGI IMKONIYATLAR VA TAHDIDLAR 123-131

Sayfutdinova Nigina Furkatovna
O'ZBEKISTONDA INNOVATSIYALARNI RIVOJLANTIRISH ASOSIY AHAMIYATLARI 132-135

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

Shakarov Oybek Xudoyberdi o'g'li
O'ZBEK XALQI ETOSFERASIDA KORRUPSION MUNOSABATLAR PAYDO BO'LISH SABABLARINING FALSAFIY TAHLILI 136-139

Жўрамуродов Нодир Ғайбуллаевич
ЖАДИДЛАР ФАЛСАФАСИДА МИЛЛИЙ ҒОЯ, МИЛЛИЙ ЎЗЛИК ВА МИЛЛИЙ ҚАРАШЛАРНИНГ ШАКЛЛАНИШИ 140-144

Sayidova Muhabbat G'afforovna
GLOBAL AXBOROTLASHUV TENDENSIYALARINING MILLIY VA MA'NAVIY QADRIYATLARGA TA'SIRI 145-149

Kuraxmedov Azamat Erkinovich
SAMARQAND JADIDCHILARINING TURKISTON MA'RIFATPARVARLIK FALSAFASI RIVOJIDA TUTGAN O'RNI 150-153

Umarova Feruza Rozibayevna
O'ZBEK XALQI MA'NAVIY MADANIYATI RIVOJLANISHINING ASOSIY XUSUSIYATLARI 154-156

Samijonov Azizbek Ismoiljon o'g'li
KIBERXAVFSIZLIKNI TA'MINLASHNING FALSAFIY-KONSEPTUAL TAHLILI 157-161

Begbudieva Parvina Shoxruxovna
THE CONTRIBUTION OF MAHMUDHODJA BEHBUDI TO THE FORMATION AND DEVELOPMENT OF EDUCATION SYSTEM OF TURKESTAN 162-166

Aytbayev Mansurbek Yusupovich
MAHMUD AZ-ZAMAXSHARIY AQL-ZAKOVAT TO'G'RISIDA 167-173

Muslimov Sherzod Akbarovich
ZAHIRIDDIN MUHAMMAD BOBUR MA'NAVIY MEROSI: JAMIYAT, SIYOSAT VA SHE'RIYAT 174-178

Jantayev Maqsud Ibragimovich
MUHAMMAD AL-XORAZMIY: MATEMATIKADAN FALSAFAGACHA BO'LGAN ILMIY IZLANISHLAR 179-184

Norova Malika Fayzulloyevna
TASAVVUF TA'LIMOTI VA UNING SAYFIDDIN BOXARZIY DUNYOQARASHIGA TA'SIRI 185-191

Gulova Anorgul Axtamovna
O'ZBEKISTONDA ALISHER NAVOIY ASARLARIGA BO'LGAN MUNOSABAT 192-196

Absattorov Baxtiyor Mamarasulovich, Karimova Gulchehra Abdukarimovna
BURCH VA MAS'ULIYAT TUSHUNCHALARINING TARIXIY-NAZARIY, AN'ANAVIY VA ZAMONAVIY TALQINI 197-205

Berdikulov Chingiz Dusmuradovich
IJTIMOIY MULOQOT-SHAXS INTELLEKTUAL MADANIYATINING SHAKLLANISH OMILI 206-211

Mamarasulov Baxriddin Shakasimovich
MILLIY-MA'NAVIY YUKSALISH – MAMLAKATIMIZ MA'NAVIY TARBIYA TIZIMINING YANGI STRATEGIYASI SIFATIDA 212-216

Nurmatov Kamaridin Shamsiyevich
JAMIYAT TARAQQIYOTIDA ADOLAT TUSHUNCHASINING O'RNI 217-221

Bekpo'latov Ulug'bek Rahmatulla o'g'li
JAMIYAT TARAQQIYOTIDA SIMMETRIYA VA ASIMMETRIYA BIRLIGINI TA'MINLASHNING DIALEKTIK TAHLILI 222-228

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

Бердиева Мукаррама Анваровна, Чернова Наталья Васильевна
СТРАТЕГИИ ЛИНГВОМЕТОДИЧЕСКОГО ПОДХОДА ДЛЯ ФОРМИРОВАНИЯ ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНЦИИ 229-234

Жамаҳматов Кароmиддин Айнилло ўғли
БУРҲОНИДДИН ТЕРМИЗИЙ АСАРЛАРИНИНГ САЛЖУҚИЙЛАР ДАВРИДА ЯРАТИЛГАН ТАСАВВУФИЙ МАНБАЛАРГА ТАЪСИРИ 235-243

Temirova Aziza Muzaffarovna, Uralova Oysuluv Poyan qizi
ZAMONAVIY TILSHUNOSLIKDA "KO'K" SIFAT BELGISINING SEMANTIK XUSUSIYATLARINING TADQIQI 244-247

Mansurova Mohinur Akmal qizi
HAJVIY TAFAKKUR TABIATI – SATIRA VA YUMOR TUSHUNCHASI 248-252

Яркулова Фотима Усмановна, Исломова Марьям
ИМЕННОЕ ПРЕДЛОЖЕНИЕ В ПОВЕСТЯХ И.С.ТУРГЕНОВА 253-257

Murodova Muqadas Ikromovna
XX ASR INGLIZ VA O'ZBEK ADABIYOTIDA YARATILGAN SATIRIK ASARLAR TADQIQI 258-263

Ruzmatova Gulnara Kulmamatovna
O'ZBEK ADABIYOTIDA LATIFA JANRI TARAQQIYOTI VA TAHLILI 264-268

Davronov Shexroz Abrorovich
OG'ZAKI TARJIMA VA UNDA KOMPRESSIYANING ROLI 269-273

Begmatov Azizbek Tursunbayevich
INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDAGI ONOMASTIK BIRLIKLAR TADQIQI 274-280

Ibragimova Moxiraxon Anvarovna
NUTQIY AKTLAR TASNIFI 281-285

Расулова Истода Абдулатифовна
К ПРОБЛЕМЕ ДЕФИНИЦИИ ЯЗЫКОВЫХ УНИВЕРСАЛИЙ: ИССЛЕДОВАНИЕ ИНВАРИАНТНЫХ СВОЙСТВ В КОНТЕКСТЕ ЯЗЫКОВОЙ ВАРИАТИВНОСТИ 286-293

Obidova Go'zalxon Ma'rufjon qizi
O'ZBEK TILIDA OMAD VA OMADSIZLIKNI NOMLOVCHI LEKSIK VA FRAZEOLOGIK BIRLIKLAR 294-299

Furkatova Maxliyo To'lqin qizi
O'ZBEK VA INGLIZ TILLARIDAGI SHAXS-SON KATEGORIYASI 300-309

Baxramov Xabibillo Sadikovich
INGLIZ TILIDA "POISON-ZAHAR" KONSEPTINING SEMANTIK XUSUSIYATLARI 310-315

Тухтаев Сирожиддин Тошпўлатович
ПАРЕМИОЛОГИЯДА САХИЙЛИК КОНЦЕПТИНИНГ ЎРГАНИЛИШИ 316-323

Qiyomov Shohabbosxon Sharofiddin o'g'li
XATTOTLIK SAN'ATINING BUGUNGI KUNDAGI AHAMIYATI 324-327

Sobirjonova Muxlisa Sobirjonovna
YOLG'IZLIK FENOMENINING PSIXOLOGIK, IJTIMOIY VA EKZISTENSIAL ASPEKTLARI 328-331

Qayumova Mohinur Murodullayevna
LEXICAL-SEMANTIC FEATURES OF THE CONCEPT «STEP» IN THE ENGLISH LANGUAGE 332-337

Sayipova Dilafruz Rahimovna
O'ZBEK NASRI TARAQQIYOTIDA "BOBURNOMA"NING AHAMIYATI 338-342

Diyarov Akmal To'lqin o'g'li
INGLIZ TILIDAGI BOG'DORCHILIK TERMINLARINING GENETIK-ETIMOLOGIK TAVSIFI 343-348

Атаназарова Шохида Бахрамовна
РЕКЛАМАДА ИЛЛОКУЦИЯ ВА ПЕРЛОКУЦИЯНИНГ АМАЛГА ОШИШИДА БИЛБОРДЛАРНИ АҲАМИЯТИ (РЕКЛАМА БАННЕРЛАРИ МИСОЛИДА) 349-353

Mamadqulova Kamila Abduxoliqovna
ANCIENT EGYPTIAN LITERATURE: THE OLD, MIDDLE AND NEW KINGDOMS 354-364

Alimova Dilrabo
SHARQ ADABIYOTIDA QASIDANING TARIXIY TAKOMILI 365-373

Abduqaxxorova Nargiza Rustamovna
RUS VA O'ZBEK TILLARIDAGI TOPISHMOQLARNING LINGVOKULTUROLOGIK TADQIQI 374-379

Курбонова Нодира Розиковна, Пулатова Сабина Шарифовна
ЛИТЕРАТУРНЫЙ АНАЛИЗ ТЕМЫ УТРАЧЕННОЙ РОДИНЫ В РОМАНЕ ВЛАДИМИРА НАБОКОВА «МАШЕНЬКА» 380-390

Khamidov Tohirjon Olmos ogli
ANALYSIS OF TYPES OF ENGLISH PHRASAL VERBS ACCORDING TO THE STRUCTURE 391-396

Umurzakova Kommuna Xursanovna
O'ZBEKISTON IJTIMOIY TARMOQLARIDA YOSHLAR NUTQIDAGI O'ZGARISHNING TA'LIM JARAYONIGA TA'SIRI 397-402

Habibullayeva Shoira Shukurillayevna
ONA TILI DARSIDA GAP BO'LAKLARI VA ULARNI TAHLIL QILISH METODIKASI 403-406

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

Imomov Nurillo Fayzullayevich
TA’MINLOVCHI TO‘LOV – MAJBURIYATLARNI TA’MINLASHNING YANGI USULI SIFATIDA 407-414

Салаев Нодирбек Сапарбаевич
ЖИНОЯТ ҲУҚУҚИДА ДЕКРИМИНАЛИЗАЦИЯ: МОҲИЯТИ, ТУРЛАРИ ВА АҲАМИЯТИ ХУСУСИДА АЙРИМ МУЛОҲАЗАЛАР 415-431

Ходжиев Юнус Мухитдинович
МУЛК ҲУҚУҚИ БЕКОР БЎЛИШИНИНГ ШАХС ИХТИЁРИГА БОҒЛИҚ БЎЛМАГАН АСОСЛАРИНИ ФУҚАРОЛИК-ҲУҚУҚИЙ ТАРТИБГА СОЛИШ 432-436

Сайдивалиева Хуршида
БОЛАЛАРНИ ОИЛАГА ТАРБИЯГА БЕРИШ ЮЗАСИДАН ВУЖУДГА КЕЛУВЧИ МУНОСАБАТЛАРНИ КЕЛИШУВЛАР АСОСИДА ТАРТИБГА СОЛИШ МАСАЛАЛАРИ 437-445

Miqumov Bobur
THE LEGAL NATURE OF E-COMMERCE IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN 446-451

Raimova Nargiza Doroyevna, To‘ychiyeva Bahora Otabekovna
PREVENTING FALSE AND MANIPULATIVE ADVERTISING IN SOCIAL NETWORKS 452-459

Чориева Хуршидабону Хуррам қизи
ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА ВАСИЙЛИК ВА ҲОМИЙЛИК ОРГАНЛАРИНИНГ ҲУҚУҚЛАРИ ВА МАЖБУРИЯТЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ИСТИҚБОЛЛАРИ 460-468

Toshkanov Nurbek Bahriddinovich
UNDIRUVNI INTELLEKTUAL MULK OBYEKTLARIGA BO‘LGAN HUQUQLARGA QARATISHNING AYRIM FUQAROLIK-HUQUQIY MASALALARI 469-478

Kubaeva Ismigul Farxod qizi
CHALLENGES OF BLOCKCHAIN TO LAW AND STATE 479-484

Юсупов Ўктамбой Абсаматович
ДАВЛАТ ХАРИДЛАРИ СОҲАСИДАГИ КОРРУПЦИЯВИЙ ҲУҚУҚБУЗАРЛИККА ҚАРШИ КУРАШДА ФУҚАРОЛИК-ҲУҚУҚИЙ УСУЛЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШ ИСТИҚБОЛЛАРИ 485-491

Баходирова Сабина Улугбек кизи
РОЛЬ ЭКСПЕРТИЗЫ ПРИ КВАЛИФИКАЦИИ УМЫШЛЕННОГО ТЯЖКОГО ТЕЛЕСНОГО ПОВРЕЖДЕНИЯ 492-503

Эгамбердиев Ферузбек Аскаржон угли
НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИНСТИТУТА ХОДАТАЙСТВ КАК СПОСОБ ЗАЩИТЫ ПРАВ УЧАСТНИКОВ НА ДОСУДЕБНОМ ЭТАПЕ УГОЛОВНОГО ПРОЦЕССА РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН 504-508

Ibrohimov Behzodbek Bahromjon o‘g‘li
O‘ZBEKISTONDA MOLIYAVIY HUQUQIY MUNOSABATLAR ASOSI VA AHAMIYATI 509-520

To‘ychiyeva Bahora Otabekovna, Raimova Nargiza Doroyevna
PREVENTING FALSE AND MANIPULATIVE ADVERTISING IN SOCIAL NETWORKS 521-528

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI

Ibraximov Sanjar Urunbayevich
SPORT MASHG‘ULOT JARAYONINI TASHKIL ETISHNING ZAMONAVIY YO‘LLARI VA TAMOYILLARI 529-539

Urazkulova Anna Vitalyevna
OLIY TA’LIMDA RUS TILI FANINI O‘QITISHDA MUSTAQIL TA’LIMNING TOPSHIRIQLARINI ILMIY-PEDAGOGIK AHAMIYATI 540-545

Қаршиева Дилбар Эшпулатовна
ПЕДАГОГИК КОМПЕТЕНЦИЯЛАРНИ ШАКЛЛАНИШИДА МАЛАКАВИЙ АМАЛИЁТНИНГ ЎРНИ 546-550

Ajiyeva Muxabbat Baxtibayevna
KIMYO FANI BO‘YICHA MASHG‘ULOTLARNI FANLARARO INTEGRATSIYA ASOSIDA TASHKIL ETISH 551-555

Fayzullayeva Gulchexra Sharipboyevna
O‘QITUVCHILARNI KASBIY RIVOJLANTIRISHDA QIYOSIY TAHLIL: JARAYON VA FAOLIYATLI YONDASHUV 556-564

Radjabova Gulnoza Giyosiddinovna
SHIFTING THE FOCUS OF CORPUS LINGUISTICS FROM RESEARCH TO CLASSROOM PRACTICE 565-570

Акрамова Умеда Салиевна
ИННОВАЦИОННЫЕ МЕТОДЫ ПРЕПОДАВАНИЯ РУССКОГО ЯЗЫКА С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ИКТ ДЛЯ УЧАЩИХСЯ С НЕРУССКИМ ЯЗЫКОВЫМ ФОНОМ 571-582

Abdusattarova Zaynab Abdujalil qizi
MATEMATIKA FANINI LOYIHAVIY TA’LIM TEXNOLOGIYASI ORQALI O‘QITISH ASOSIDA BOSHLANG‘ICH SINF O‘QUVCHILARIDA XXI ASR KO‘NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI 583-590

Boboqulov Chori Urolovich
SHAXMAT O‘YINI ORQALI BOSHLANG‘ICH SINF O‘QUVCHILARIDA FIKRLASH QOBILIYATINI RIVOJLANTIRISH MEXANIZMLARI 591-595

To‘xtayev Hasan Toshpo‘latovich
ZAMONAVIY MAKTAB O‘QUVCHILARINI MA’NAVIY-AXLOQIY TARBIYALASHDA KOGNITIV-PSIXOLOGIK TO‘SIQLARNING TA’SIRI 596-599

Yaqubov Fazliddin Muxitdinovich
JISMONIY TARBIYA VA SPORT MUTAXASSISLARI KASBIY KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHNING MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH 600-607

Rahimova Dilshoda Baxriddinovna, Turatosheva Sadoqat Raxmatullayevna
OLIY TA’LIM MUASSASALARIDA TA’LIM SIFATINI OSHIRISH (SOTSIOLOGIK TAHLIL) 608-615

Мадаминова Наргизахон Жахонгир қизи
МАКТАБГАЧА ЁШДАГИ БОЛАЛАРГА МОСЛАШТИРИЛГАН ВИРТУАЛ ЎҚИТИШ УСУЛЛАРИ 616-619

Qodirov Xasanboy Oribjonovich
RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA TEXNIKA OLIY TA’LIM SOHASI MUTAXASSISLARDA KASBIY-IJODIY SIFATLARNI RIVOJLANTIRISH MEXANIZMLARI 620-526

Aliyeva Iroda Otabek qizi
MAKTABGACHA TA’LIMGA XORIJ TAJRIBASINI QO‘LLASH BO‘YICHA MAVJUD TA’LIM TALABLARINING TASNIFI YUZASIDAN TAHLILLAR 627-631

Ro‘zimurodov Ilyos Azamat o‘g‘li
O‘RTA ASRLAR MARKAZIY OSIYO MUTAFAKKIRLARINING CHOLG‘USHUNOSLIKKA OID NAZARIYALARI: ABU NASR FOROBIYNING MUSIQIY TADQIQOTLARI 632-636

Yaxshiboyeva Shahnoza Bahodir qizi
JAHON AXBOROT RESURSLARI ORQALI TALABALARNING TADQIQOTCHILIK KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK VA PSIXOLOGIK ASOSLARI 637-642

Салиев Улугбек, Салиева Нигора
ОБЩЕНИЕ МЕДИЦИНСКОГО РАБОТНИКА: РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ В ПРАКТИКЕ 643-648

Маматкулова Угилжон Эшмирза кизи, Абдуллаева Дилбар Алимбаевна
МЕТОДИЧЕСКАЯ ИНФОРМАЦИОННАЯ ПЛАТФОРМА ДЛЯ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА, ИЗУЧАЮЩИХ АНГЛИЙСКИЙ ЯЗЫК, И ПУТИ ЕЕ РЕАЛИЗАЦИИ 649-655

Муминова Офтобхон Каримовна
ИСТОРИЯ ЛАТИНСКОГО ЯЗЫКА В МЕДИЦИНЕ: ОТ АНТИЧНОСТИ ДО СОВРЕМЕННЫХ ТЕРМИНОВ 656-661

Ахмедова Уктамхон
РОЛЬ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПОВЫШЕНИИ ЭФФЕКТИВНОСТИ ЗАНЯТИЙ РУССКОГО ЯЗЫКА В МЕДИЦИНСКОМ ВУЗЕ 662-667

Sattarova Markhabo Raxmonkulovna
TA’LIMDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI QO‘LLASH 668-672

Nuriddinova Robiya Bekjonaliyevna
MAKTABGACHA VA BOSHLANG‘ICH TA’LIMDA MATEMATIKA MASHG‘ULOTLARINING UZVIYLIGINI TA’MINLASH YO‘NALISHLARI 673-678

SCIENCE PROBLEMS.UZ

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari
Actual Problems of Humanities and Social Sciences
Volume 4 | Issue 12 | 2024
ISSN Online: 2181-1342

Received: 30 November 2024
Accepted: 5 December 2024
Published: 15 December 2024

Article / Original Paper

THE SPIRITUAL LEGACY OF ZAHIRUDDIN MUHAMMAD BABUR: SOCIETY, POLITICS AND POETRY

Muslimov Sherzod Akbarovich
independent researcher
Samarkand State Institute of Foreign Languages

Abstract. Zahiriddin Muhammad was a great commander, statesman and writer who left a great legacy in world history, and his works, in particular Baburnama, have a deep philosophical and social significance, reflecting both personal reflections on human nature and socio-political problems of his time, and their deep observation of the situation is also revealed. The article examines the main ideas of Babur, such as the importance of justice, public administration, the role of knowledge in society, philosophical reflections on life and nature, interprets historical and cultural realities in the light of his work, promotes recognition of the Heritage of Babur at the international level.

Keywords: Babur, Baburnama, philosophy, social justice, governance, poetry, history, humanism, East.

ZAHIRIDDIN MUHAMMAD BOBUR MA'NAVIY MEROSI: JAMIYAT, SIYOSAT VA SHE'RIYAT

Muslimov Sherzod Akbarovich
mustaqil tadqiqotchi
Samarqand davlat chet tillar instituti

Annotatsiya. Zahiriddin Muhammad jahon tarixida katta meros qoldirgan buyuk sarkarda, davlat arbobi va yozuvchi boʻlib, uning asarlari, xususan, "Boburnoma" chuqur falsafiy-ijtimoiy ahamiyatga ega boʻlib, inson tabiati haqidagi shaxsiy mulohazalarni ham, oʻz davrining ijtimoiy-siyosiy ahvolini chuqur kuzatishlarini ham ochib beradi. Maqolada Boburning adolat ma'nosi, davlat boshqaruvi, bilimning jamiyatdagi oʻrni, hayot va tabiat haqidagi falsafiy mulohazalari kabi asosiy gʻoyalari koʻrib chiqilib, uning ijodi prizmasida tarixiy-madaniy voqeliklarni talqin etish, Bobur merosini xalqaro miqyosda e'tirof etishga alohida e'tibor qaratilgan.

Kalit soʻzlar: Bobur, Boburnoma, falsafa, ijtimoiy adolat, boshqaruv, she'riyat, tarix, insonparvarlik, Sharq.

DOI: https://doi.org/10.47390/SPR1342V4I12Y2024N27

Kirish. Zahiriddin Muhammad Bobur nafaqat buyuk sarkarda va davlat arbobi sifatida, balki yorqin adabiy iste'dod sohibi sifatida ham jahon tarixida oʻchmas iz qoldirgan shaxsdir. Uning ijodi va faoliyati XV–XVI asrlardagi Sharq jamiyatining ijtimoiy, siyosiy va madaniy jihatlarini chuqur oʻrganish uchun katta ahamiyatga ega. Bobur faqatgina siyosiy yetakchi emas, balki teran fikr yurituvchi, jamiyat va inson haqida oʻziga xos mulohazalar bildiruvchi falsafiy shaxs sifatida ham ajralib turadi.

Boburning ijodi, ayniqsa, uning she'rlari va "Boburnoma" asari, oʻzi yashagan davrning ijtimoiy-iqtisodiy va ma'naviy jihatlarini keng ifodalaydi. U oʻz asarlarida insonning jamiyatdagi oʻrni, insonparvarlik, adolat, tabiat va uning goʻzalligi, hayotning beqarorligi kabi mavzularga

alohida e'tibor qaratgan. Boburning ijodida falsafiy qarashlari, uning shaxsiy hayoti va jamiyat voqeliklari bilan chambarchas bogʻlanganligi yaqqol koʻzga tashlanadi.

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili. Bobur hayoti va ijodi uning tubdan oʻzgarib borayotgan davr sharoitida shakllangan. Siyosiy muhitdagi keskinlik, turli qiyinchiliklar va ta'qiblar uning dunyoqarashini boyitib, ijtimoiy muammolarga nisbatan yondashuviga ta'sir koʻrsatgan. Bobur oʻz asarlaridagi ijtimoiy-falsafiy asoslar orqali nafaqat oʻz zamonasi, balki keyingi avlodlar uchun ham katta ma'naviy meros qoldirgan. Uning asarlaridagi asosiy gʻoyalarni tahlil qilish orqali jamiyat va inson oʻrtasidagi murakkab munosabatlarni anglashga intilish mumkin. Boburning ijtimoiy-tarixiy voqeliklarga munosabati, inson hayotining ma'nosi haqidagi mulohazalari va ularning zamonaviy ahamiyati tadqiqotlarning markaziy mavzusi hisoblanadi.

Bobur oʻz ijodida oʻz zamonining ijtimoiy muammolarini atroflicha yoritgan. Uning asarlarida quyidagi jihatlar alohida ahamiyatga ega:

- Bobur adolatli boshqaruvni inson va jamiyat taraqqiyotining asosiy omili sifatida koʻrgan. Uning siyosiy faoliyatida adolat va qonunchilik asoslari muhim oʻrin tutgan [1];
- "Boburnoma"da turli mintaqa va jamiyatlarning iqtisodiy hayoti, ijtimoiy munosabatlari haqida mufassal ma'lumotlar keltirilgan. U odamlarning turmush tarziga, ijtimoiy qatlamlar oʻrtasidagi muvozanatga katta ahamiyat qaratgan;
- Bobur bilim va ma'rifatga katta e'tibor qaratgan. U bilim insonning ma'naviy kamoloti uchun asosiy vosita ekanligini ta'kidlagan.

Zahiriddin Muhammad Bobur ijodi XVI asrning oʻzidayoq keng omma e'tiborini qozongan. Uning ogʻir va murakkab hayot yoʻli hamda ijodining chuqur falsafiyligi, samimiy va tabiiyligi ma'rifatga tashna qalblarni oʻziga maftun etgan. Boburning asarlari oʻz zamonidayoq koʻplab nusxada tarqalgan boʻlib, tarixiy va tazkira manbalarda ular haqida keng ma'lumotlar keltirilgan. Uning boy merosi koʻplab tillarga, jumladan, ingliz, turk, fransuz, rus, nemis, yapon, ispan va italyan tillariga tarjima qilingan va ular ustida turli ilmiy tadqiqotlar oʻtkazilgan. Bobur asarlariga boʻlgan qiziqish bugungi kungacha oʻz ahamiyatini yoʻqotmagan. Bu, xususan, uning ijodiga bagʻishlangan xalqaro ilmiy konferensiyalar, maxsus nashrlar, monografiyalar va risolalarda oʻz aksini topmoqda.

Ana shunday tadqiqotlardan biri amerikalik tadqiqotchi S.M. Berkning "Akbarshoh – boburiylarning eng buyugi" asaridir. Unda muallif Akbarshoh tarixi haqida ma'lumot berishdan avval uning ajdodlari – Amir Temur, Zahiriddin Muhammad Bobur va Humoyun hayoti va faoliyatiga alohida e'tibor qaratadi. Berk Bobur haqida gapira turib, uning naslining ulugʻvorligiga urgʻu beradi va shunday deydi: "... uning tomirlarida Markaziy Osiyoning mashhur sarkardalaridan ikkitasining – otasi tomonidan Amir Temurning beshinchi va onasi tomonidan Chingizxonning oʻn ikkinchi avlodi qoni joʻsh urib turadi" [2]. Bu e'tirof Boburning nasliy qadr-qimmati va tarixiy merosining ulkan ahamiyatini yana bir bor tasdiqlaydi.

Tadqiqot metodologiyasi. S.M. Berkning asari Zahiriddin Muhammad Bobur hayoti va ijodining xorijda oʻrganilishi nuqtai nazaridan muhim ahamiyat kasb etadi. Muallif bu asarni yaratishda chuqur tadqiqotlar olib borib, Gʻarb adabiyotshunosligidagi ayrim kamchiliklar va notoʻgʻri qarashlarni isloh qilishga muvaffaq boʻlgan. Asarning oʻziga xos jihatlaridan biri shundaki, muallif Bobur va boburiylar sulolasi tarixi haqida xulosalar chiqarishda "Boburnoma", "Humoyunnoma", "Tarixi Rashidiy" va Abulfazlning "Akbarnoma" kabi nodir birlamchi manbalarga tayangan. Bu esa uning asariga yuqori ilmiy asos va ishonchlilik

bag‘ishlagan. Berkning bu ishi G‘arbda Bobur ijodining chuqurroq va xolis o‘rganilishiga yo‘l ochgan muhim ilmiy qadam sifatida e’tirof etiladi.

S.M. Berk o‘z asarida boburiylar sulolasi tarixini mukammal o‘rganib, dunyo boburshunosligidagi ma’lumotlarni chuqur tahlil qiladi va ularni qiyosiy talqin qilish orqali aniq xulosalar chiqaradi. Ayrim bahsli masalalarga oydinlik kiritishga urinishlari e’tiborga molik. Jumladan, Hindistonda Zahiriddin Muhammad Bobur tomonidan asos solingan imperiyaning “Buyuk mo‘g‘ullar imperiyasi” deb nomlanishiga oid noto‘g‘ri qarashni tahlil etadi.

Berk “Boburnoma” va Hindiston tarixi haqidagi manbalarga tayangan holda, bu atamaning kelib chiqishiga aniqlik kiritadi. U ta’kidlaydiki: “Bobur o‘z xotiranomasida o‘zini va o‘z qo‘shinini haqli ravishda turklar deb atagan. Biroq XIII-XIV asrlar davomida mo‘g‘ullar hujumlarini boshdan kechirgan hindistonliklar shimoldan keluvchi barcha bosqinchilarni “mo‘g‘ullar” deb ataganlar. Natijada, bu so‘zning nafaqat talaffuzi, balki ma’nosi ham buzilib, Bobur qo‘shiniga nisbatan ham “mo‘g‘ullar” atamasi ishlatilgan” [2].

Bu izoh orqali Berk G‘arbdagi noto‘g‘ri qarashlarni izga soladi va Boburiylar sulolasi tarixini haqqoniy talqin etishga hissa qo‘shadi. Uning tadqiqoti boburiylarning haqiqiy tarixiy va etnik merosini to‘g‘ri tushunishga yordam beradi. Mazkur ma’lumot doimiy bahs-munozaralarga sabab bo‘lib kelayotgan mazkur masalaga ishonchli ravshanlik kiritishga xizmat qiladi. Bu izoh boburiylar sulolasining haqiqiy etnik va tarixiy manbasini tushunishda muhim ahamiyat kasb etadi. Shunday qilib, S.M. Berkning tadqiqotlari G‘arb boburshunosligidagi ayrim noto‘g‘ri qarashlarni tuzatishga hamda masalaning haqqoniy talqinini ta’minlashga yordam beradi.

Muallif Boburshoh haqida so‘z yuritar ekan, barcha tarixiy dalillarni asosan “Boburnoma” orqali izohlaydi. Boburning harbiy yurishlari, jang-u jadallari, sarkardalik mahorati va jang olib borishdagi strategiya va taktikalari, shuningdek, qurol-yarog‘lar haqidagi fikrlari to‘g‘risidagi ma’lumotlar muallifning izchil tahlillari asosida “Boburnoma” ning o‘ziga xos manbai orqali sharhlanadi.

Shu bilan birga, Berk Boburning qarindoshlariga, urug‘-oqro‘g‘lariga bo‘lgan munosabati, oila a’zolari, ayniqsa, o‘g‘illari bilan yozishgan xatlari orqali uning inson sifatidagi ichki dunyosi va ijodkor sifatidagi obrazini bayon qiladi. Muallif boburiylar sulolasi va ular yaratgan buyuk imperiya tarixi haqida so‘zlaganda, Zahiriddin Muhammad Bobur shaxsiga alohida urg‘u beradi.

S.M. Berk o‘z asarida Zahiriddin Muhammad Boburni faqat buyuk sarkarda sifatida emas, balki yuksak ma’naviy fazilatlarga ega bo‘lgan komil inson va noyob iste’dod sohib sifatida e’tirof etadi. Muallif Boburning ijodiy qiyofasini, insoniy qadriyatlarini va badiiy iste’dodini yuksak baholab, ularni ehtirom bilan ta’kidlaydi. Berkning Bobur haqidagi bu yuksak bahosi uning ijodiy va ma’naviy merosining xalqaro maydondagi ahamiyatini yanada kengroq namoyon etadi va uning shaxsiyatiga bo‘lgan qiziqishni yanada kuchaytiradi.

Muallif Berk Boburning shaxsini har tomonlama chizmaga harakat qiladi, unga sarkarda, podshoh, ota, oddiy inson, ijodkor, noyob qobiliyatli olim, betakror shoir va tarixnavis sifatida yuqori baho beradi. U Boburning yaratgan obodonchilik ishlariga alohida e’tibor qaratadi va Jamna daryosi bo‘yidagi go‘zal manzaralar, tartibli bog‘lar haqida tasvirlarni keltiradi. Shuningdek, Berk ta’kidladiki, Hindistonliklar inson qo‘li bilan yaratilgan bunday mo‘jizaviy

tabiat bogʻchalarini birinchi marta koʻrib, Jamna daryosining bu qirgʻogʻini “Kobul” deb atashgan.

Birlamchi manbalarga tayanib, Berk keltirgan ma’lumotlar orqali Boburning Hindistonda amalga oshirgan obodonlashtirish faoliyatining katta koʻlamini yana bir marta his etish mumkin. Bu ishlarning masshtabi va ta’siri Boburning hududdagi merosini shakllantirishdagi ahamiyatini yaqqol koʻrsatadi.

Muallif Boburga bagʻishlangan dastlabki qisqa hajmli bobda uning butun hayoti manzarasini mukammal va toʻliq tasvirlab berishga erishadi. Bu bobda Boburning shaxsiy va professional hayotining barcha muhim jihatlari, jumladan, uning harbiy, ijodiy va siyosiy faoliyati, shuningdek, inson sifatidagi xususiyatlari haqida chuqur tahlil va tasvir keltiriladi. Muallif Boburning hayoti va merosini toʻla va aniq ravishda namoyon etgan holda, uning shaxsini oʻrganishdagi muhim bosqichlarga diqqatni qaratadi.

Tahlil va natijalar. “Boburnoma” tarixiy asar boʻlgani sababli, unda Bobur siymosi tarixiy shaxs sifatida namoyon boʻladi. Uning ishtirok etgan voqealarining va bildirgan fikrlarining koʻlami asosan tarixiylik nuqtai nazaridan shakllanadi. Bu holat, adabiyotshunoslar Bobur she’riyatiga baho berganda ham, koʻpincha shoirning kasbi holi bilan bogʻlanishga olib kelgan. Xorijiy boburshunoslikda ham bu holatning kelib chiqishini shunda koʻrish mumkin. Biroq, Bobur she’rlarini diqqat bilan kuzatganimizda, lirik qahramonning tabiati biz tasavvur qilganidan koʻra murakkabroq ekanligini koʻramiz [3].

Shoirning falsafiy dunyoqarashi, olam va odamning mohiyatini anglashga boʻlgan munosabati, hodisa va mohiyatning aloqadorlik darajasi kabi chuqur masalalar uning she’riyatida yaqqol izlarini qoldira biladi. Boburning botiniy olami va ruhiy dunyosi “Boburnoma” da lirik qahramon tabiati orqali toʻliq va rang-barang tarzda namoyon boʻladi [4]. Agar Bobur she’riyatining timsollar olamini va ularning mohiyatini sinchiklab oʻrgansak, she’rlarida falsafiy fikrlar va orifona hikmatlar koʻp ekanligini sezamiz. Shuning uchun Boburning she’riyatini faqat shunchaki estetik ma’noda emas, balki chuqur falsafiy va ma’naviy kontekstda ham tahlil qilish juda muhim.

Bobur ijodida falsafiy qarashlar inson hayoti, uning ma’nosi va jamiyatdagi roli kabi masalalar atrofida mujassamlashgan:

- Boburning she’rlarida hayotning tez oʻtib ketuvchi tabiati haqida chuqur fikr yuritilgan. U insonni umidsizlikdan yiroq boʻlib, har doim yaxshilikka intilishga undaydi;
- u tabiatni inson hayotining muhim qismi sifatida tasvirlagan. Tabiat goʻzalligi uning she’rlarida va “Boburnoma” da asosiy mavzulardan biri sifatida namoyon boʻladi [5];
- Bobur ma’naviy qadriyatlarni inson hayotining asosiy mazmuni sifatida koʻrgan. U inson qalbida muhabbat, vafo va bagʻrikenglikka alohida oʻrin ajratgan.

Xulosa va takliflar. Zahiriddin Muhammad Bobur ijodi oʻz davrining ijtimoiy-siyosiy voqealari va inson ma’naviyati haqidagi chuqur falsafiy qarashlarni oʻzida mujassam etgan noyob madaniy meros hisoblanadi. Uning asarlari, ayniqsa, “Boburnoma” va she’rlarida hayotning beqarorligi, inson tabiati, adolat, vafodorlik, muhabbat va insonparvarlik kabi eng muhim ijtimoiy va ma’naviy masalalar bayon qilingan. U jamiyatdagi adolatsizliklarga tanqidiy munosabat bildirgan, shu bilan birga, insonning ichki dunyosi va ruhiy kechinmalariga chuqur e’tibor qaratgan.

Boburning ijtimoiy va falsafiy qarashlari uning shaxsiy tajribalari va tarixiy voqealarning ta’siri ostida shakllangan. Uning ijodida qiyinchiliklarni yengishdagi sabr, hayotning

murakkabliklariga qaramay, yaratuvchanlikka intilish kabi mazmunlar teran yoritilgan. Bobur nafaqat oʻz zamonasida, balki keyingi asrlarda ham maʼnaviy va intellektual yetakchi sifatida ulkan ahamiyatga ega boʻlgan.

Bobur ijodiga tahlil bilan yondashish nafaqat tarixiy-ijtimoiy jarayonlarni yaxshiroq tushunishga, balki inson tabiati, uning qadriyatlari va jamiyatdagi oʻrni haqida chuqur fikr yuritishga imkon beradi. Uning ijodidagi gʻoyalar, xususan, insoniyatning yagona umumiy qadriyatlar asosida yashashga boʻlgan intilishi, zamonaviy jamiyat uchun ham muhimdir.

Shunday qilib, Boburning ijtimoiy-falsafiy asoslari uning shaxsiy hayoti, ijodi va jamiyatga boʻlgan munosabatida yaqqol aks etgan. Uning asarlari insonga yorugʻlik va umid bagʻishlaydi, adolat va insonparvarlikni qadrlashga undaydi. Boburning maʼnaviy merosi har bir avlod uchun oʻziga xos maʼnaviy maktab boʻlib qolaveradi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Charfi A., Namatov N. A., Turaev B. O. The rise of islam //International Journal of Intellectual Cultural Heritage. – 2022. – Т. 2. – №. 2. – С. 121-132.
2. Берк С. М. Акбаршоҳ бобурийларнинг энг буюги. Тошкент: Мумтоз сўз, 2009. – 285 б.
3. Akramovna K. M. Abu Rayhan Beruni's views on social existence and knowledge //European Journal of Interdisciplinary Research and Development. – 2022. – Т. 9. – С. 29-33.
4. Ҳамдамов И. А. Темурийлар даври таълим тизими //Scientific progress. – 2022. – Т. 3. – №. 2. – С. 707-710.
5. Shakhobiddin K. The essence of the system of spiritual values //Academicia: An International Multidisciplinary Research Journal. – 2022. – Т. 12. – №. 1. – С. 428-433.
6. Imomalievich R. I. Synergetics: The Path from General Systems Theory to Self-Organization //Global Scientific Review. – 2023. – Т. 22. – С. 317-324.
7. Begaliev J. Issues of development of social history in Uzbekistan //International Journal of Social Science & Interdisciplinary Research ISSN: 2277-3630 Impact factor: 8.036. – 2022. – Т. 11. – №. 03. – С. 122-125.
8. Usmonov F. Ethical differences between science and pseudoscience //European Journal of Interdisciplinary Research and Development. – 2023. – Т. 18. – С. 84-88.
9. Alikulov S. A., Rizaev I. I. Methodological problems of research of social systems //Theoretical & Applied Science. – 2020. – №. 2. – С. 717-720.
10. Bobur Z. M. Boburnoma //Toshkent: O ʻqituvch. – 2008.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 12 (4) – 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari" elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: "SCIENCEPROBLEMS TEAM" mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil: scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefonlar:

(99) 602-09-84 (telegram).